

Høringsnotat

**Forslag til ny forskrift om energikartlegging i store foretak
(energikartleggingsforskriften)**

Innhold

1	Hovedinnhold i høringsforslaget	3
2	Bakgrunn for forslaget	4
2.1	Innledning	4
2.2	Om artikkel 8 i energieffektiviseringsdirektivet	5
2.3	Innspill i høringen av lovendringer	7
3	Departementets vurdering.....	8
3.1	Vurdering av høringsinnspill	8
3.2	Definisjonen av store foretak	9
3.3	Krav til energikartleggingen	12
3.3.1	Omfanget av energikartleggingen	12
3.3.2	Datakilder i kartleggingen	13
3.3.3	Identifiserte energieffektiviseringstiltak	14
3.3.4	Alternative måter å oppfylle kravet til energikartlegging	14
3.4	Rapportering	15
3.5	Kvalifikasjonskrav	15
3.6	Kontroll og reaksjoner	16
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	17
4.1	Administrative og økonomiske konsekvenser for myndighetene	17
4.2	Økonomiske konsekvenser for pliktige foretak	18
5	Merknader til bestemmelsene	18
	Forskrift om energikartlegging i store foretak (energikartleggingsforskriften)	24

1 Hovedinnhold i høringsforslaget

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2012/27/EU om energieffektivitet (energieffektiviseringsdirektivet) ble vedtatt 25. oktober 2012, og trådte i kraft 14. november 2012 i EU. I dette høringsnotatet foreslår departementet en ny forskrift om energikartlegging i store foretak for å gjennomføre energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 i norsk rett.

En energikartlegging er en systematisk kartlegging av energibruken i et foretak med sikte på å få oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. Departementet foreslår at store foretak skal gjennomføre en energikartlegging hvert fjerde år. Store foretak er foreslått definert som foretak som har en årlig energibruk i Norge som er minst 5 GWh i ett av de siste fire årene før en energikartlegging skal gjennomføres. Aktører som driver myndighetsutøvelse regnes ikke som foretak.

Departementet foreslår at energikartleggingen følger minimumskravene som fremkommer av direktivet. Dette innebærer at kartleggingen skal gi en beskrivelse av foretakets energibruk foregående kalenderår, inkludert forbruksprofiler for elektrisitet.

Kartleggingen skal som et minimum være oppdelt etter drift av bygninger, drift av prosesser og transportformål, og aktuelle energibærere. Områder som er særlig energikrevende skal vektlegges, og minimum 90 prosent av foretakets energibruk skal kartlegges. Departementet foreslår at kartleggingen skal identifisere de viktigste energieffektiviseringstiltakene og beskrive i hvilken grad tidligere identifiserte tiltak er gjennomført. For hvert tiltak skal lønnsomheten, energi- og effektbesparelsen beregnes.

Departementet foreslår at den som utfører energikartleggingen skal ha ingeniørkompetanse på nivå 6.2 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring med hovedvekt på energifag. I tillegg kreves det minimum to års erfaring fra vurdering av energibruk i foretak, energiledelse eller lignende. Andre kan utføre kartleggingen dersom en som oppfyller kvalifikasjonskravene gjennomgår, kvalitetssikrer og bekrefter at kartleggingen er utført i samsvar med kravene i forskriften.

Det foreslås videre at rapporten fra gjennomført energikartlegging, samt informasjon om hvem som har utført og eventuelt kvalitetssikret energikartleggingen, skal oversendes elektronisk til Enova SF. Det legges opp til at Norges vassdrags- og energidirektorat skal være tilsynsmyndighet for energikartleggingsordningen.

Forslaget til forskrift om energikartlegging i store foretak er utarbeidet for å følge opp forslagene til endringer i lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven), som ble sendt på høring i 2018. Forslaget til forskrift sendes på høring under forutsetning av at Stortinget gir sitt samtykke til innlemmelse av energieffektiviseringsdirektivet i EØS-avtalen, samt forslagene til endringer i energiloven.

Forskriftsforslaget skal gjennomføre relevante bestemmelser i energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8. Det vil bli utarbeidet et eget forslag til forskrift

om måling og fakturering av varme mv. for å gjennomføre energieffektiviseringsdirektivet artikkel 9, og det vil bli gjennomført en egen høring av dette.

2 Bakgrunn for forslaget

2.1 Innledning

Energieffektiviseringsdirektivet har bl.a. som formål å fremme energieffektivisering i økonomien, og krever at det skal fastsettes mål og strategier for energieffektivisering. Mange av bestemmelsene i direktivet blir i Norge oppfylt gjennom Klima- og energifondet (Enova), sammen med avgiftssystemet, byggteknisk forskrift av 19. juni 2017 nr. 840 og øvrige reguleringer. Et krav til store foretak om regelmessig å gjennomføre en energikartlegging innebærer noe nytt i norsk rett, men det finnes tilgrensende eksisterende reguleringer.

En energikartlegging er en systematisk prosedyre for å kartlegge energibruk og mulige energieffektiviseringstiltak i foretak som bruker energi i bygninger, produksjonsprosesser, transport og annen aktivitet. Tiltakene skal være kostnadseffektive. Energikartlegging i store foretak vil kreve spesialkompetanse, og skal i utgangspunktet utføres av en kvalifisert aktør. Dersom energikartleggingen utføres av andre enn en kvalifisert aktør, skal en som er kvalifisert sikre at kartleggingen er utført i henhold til kravene.

Regjeringen har besluttet at energieffektiviseringsdirektivet skal innlemmes i EØS-avtalen med nødvendige EØS-tilpasninger. Olje- og energidepartementet er i dialog med EU-siden om EØS-tilpasninger, og forhandlingene er ikke avsluttet.

For å forberede innlemmelsen av energieffektiviseringsdirektivet foreslo departementet i høringsnotat av 2. november 2018 (vår referanse 18/1791) endringer i energiloven. Forslaget innebar blant annet en definisjon av energikartlegging i § 1-3, samt utvidelse av virkeområdet til kapittel 8 med en bestemmelse om obligatoriske regelmessige energikartlegginger i store foretak i endret § 8-5. Det ble også foreslått hjemmel for at departementet kan gi forskrift om hva som regnes som store foretak, kvalifikasjonskrav for den som utfører energikartleggingen, om kartleggingens utarbeidelse og innhold, rapportering, lagring og bruk av resultatene fra energikartleggingen. Høringsfristen utløp 31. januar 2019.

I fortalet til energieffektiviseringsdirektivet (punkt 24) blir det vist til at medlemsstatene bør utvikle programmer for å oppfordre til energikartlegging i små og mellomstore bedrifter (SMB). For store foretak bør energikartlegging være obligatorisk, og gjennomføres regelmessig, fordi det kan være snakk om betydelige energibesparelser. Det er nærmere bestemmelser om energikartlegging i artikkel 8 i direktivet.

Direktivet åpner opp for at oppgaven med å utføre energikartlegging kan gjennomføres av uavhengige myndigheter i henhold til nasjonale bestemmelser jf. artikkel 8 nr. 1 og nr. 4. Departementet har ikke sett det som aktuelt å gjøre dette til en myndighetsoppgave, og har i høringsnotat av 2. november 2018 lagt opp til å legge kravet til energikartlegging på de store foretakene selv. Denne modellen krever at det føres tilsyn med energikartleggingen,

og at det oppstilles kvalifikasjonskrav til den som skal utføre kartleggingen, jf. artikkel 8 nr. 1. Det skal også fastsettes minimumskriterier for energikartleggingen i tråd med vedlegg VI til direktivet.

Det er ikke et generelt krav om energikartlegging i foretak i Norge i dag, men det finnes flere tilgrensende reguleringer. Energiloven § 8-4 oppstiller krav til energiattest for yrkesbygninger og offentlige bygninger med et samlet bruksareal på mer enn 1000 m². Eieren av bygningen skal sørge for at et sammendrag av gyldig energiattest plasseres synlig for brukere av bygningen. Energiloven § 8-5 oppstiller krav til at det skal foretas regelmessige energivurderinger av kjeler som oppvarmes med fossilt brensel og av klimaanlegg. Dette er nærmere regulert i forskrift 18. desember 2009 nr. 1665 om energimerking av bygninger og energivurderinger av tekniske anlegg (energimerkeforskriften for bygninger).

For å få innvilget tillatelser etter lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) kan det jf. § 16 settes nærmere vilkår for bl.a. å fremme effektiv utnyttelse av energi som virksomheten bruker eller selv produserer. De fleste utslippstillatelser som utstedes i dag har et krav om at energieffektiviseringsarbeidet skal følge prinsippene i norsk standard for energiledelse (ND-EN ISO 50001), samt oppfylle et eget krav til årlig rapportering av energiforbruk. Miljødirektoratet følger opp disse kravene, bl.a. gjennom tilsyn.

Forslaget til endrede bestemmelser i energiloven § 1-3 og § 8-5 og det foreliggende forskriftsforslaget om plikt til energikartlegging i store foretak, tar sikte på å oppfylle Norges EØS-rettslige forpliktelser når det gjelder kravene til obligatorisk energikartlegging etter energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 nr. 1, og nr. 4-7. Det vil si selve kartleggingsplikten, hvilke foretak som skal gjennomføre energikartlegging, hva som skal kartlegges og kvalifikasjonene til den som skal gjennomføre kartleggingen.

I artikkel 8 nr. 2 er det krav til medlemsstatene om å stimulere til energikartlegging i små og mellomstore bedrifter, og til å gjennomføre tiltak. I artikkel 8 nr. 3 er det krav om å ha rådgivningstjeneste om energikartlegging rettet mot husholdninger og opplæringsprogrammer for energikartleggere. Artikkel 8 nr. 2 og nr. 3 er begge gjennomført i Norge gjennom Enovas informasjons,- rådgivnings- og støtteprogrammer.

2.2 Om artikkel 8 i energieffektiviseringsdirektivet

I dette punktet gjengis innholdet i direktivet artikkel 8. Departementets vurderinger er omtalt i punkt 3.

Energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 nr. 1 fastsetter at medlemsstatene i EU skal arbeide for at alle sluttkunder får mulighet til å få utført energikartlegginger av høy kvalitet som er kostnadseffektive og

- a) utføres på en uavhengig måte av kvalifiserte og/eller akkrediterte eksperter i henhold til kvalifikasjonskriterier eller
- b) gjennomføres og overvåkes av uavhengige myndigheter i henhold til nasjonal lovgivning.

Direktivet definerer i artikkel 2 nr. 25 energikartlegging som en systematisk fremgangsmåte for å oppnå tilstrekkelig kunnskap om den nåværende energibruksprofilen for en bygning eller en gruppe av bygninger, en industriprosess, en kommersiell virksomhet, et industrianlegg eller et kommersielt anlegg, eller private eller offentlige tjenester, som identifiserer og kvantifiserer kostnadseffektive muligheter for energisparing, samt rapportering om resultatene.

I artikkel 8 nr. 1 slås det fast at energikartleggingene kan utføres av interne eksperter eller energikartleggere, forutsatt at den berørte medlemsstaten har innført en ordning for å sikre og kontrollere kvaliteten på disse. Medlemsstatene skal fastsette oversiktlige minstekriterier for energikartlegginger, som ikke innebærer forskjellsbehandling, og som bygger på direktivet vedlegg VI.

Energikartleggingene skal ikke inneholde klausuler som forhindrer at resultatene av kartleggingene kan overføres til en kvalifisert leverandør av energitjenester, forutsatt at kunden, dvs. foretaket som har bestilt/fått utført energikartleggingen, ikke har noen innvendinger.

Vedlegg VI til direktivet oppstiller minstekriterier for energikartlegging, herunder dem som utføres som en del av energistyringssystemer. Energikartleggingene som er nevnt i artikkel 8, skal bygge på følgende retningslinjer:

- a) De skal baseres på ajourførte, målte og sporbare driftsdata om energiforbruk og (for elektrisitet) forbruksprofil.
- b) De skal omfatte en detaljert gjennomgåelse av energiforbruksprofilen i bygninger eller grupper av bygninger, industriell virksomhet eller anlegg, herunder transport.
- c) De skal, når det er mulig, bygge på en analyse av livssyklus-kostnader istedenfor enkle tilbakebetalingsperioder for å ta hensyn til langsiktig sparing, restverdier av langsiktige investeringer og diskonteringsrenter.
- d) De skal være forholdsmessige og tilstrekkelig representative for å kunne gi et troverdig bilde av samlet energiytelse og på en pålitelig måte kunne identifisere de viktigste mulighetene for forbedringer.

Energikartlegging skal gi mulighet for detaljerte og validerte beregninger for de foreslåtte tiltakene slik at det kan oppnås nøyaktige opplysninger om potensiell sparing. Dataene som anvendes i energikartleggingen skal kunne oppbevares med tanke på historisk analyse og oppfølging av resultater.

Artikkel 8 nr. 2 pålegger medlemsstatene å utarbeide programmer for å oppmuntre små- og mellomstore bedrifter (SMB) til å gjennomføre en energikartlegging og følge opp anbefalingene fra disse kartleggingene. SMB defineres i artikkel 2 nr. 26 med henvisning til Kommisjonens anbefaling 2003/361/EF av 6. mai 2003 som mikro-, små- og mellomstore bedrifter. Dette omfatter virksomheter som sysselsetter færre enn 250 personer og som har en årlig omsetning på høyst 50 millioner euro og/eller en samlet årlig balanse på høyst 43 millioner euro.

Videre kan medlemsstatene opprette støtteordninger for SMB-er for å dekke kostnadene ved en energikartlegging. Det kan også gis støtte til gjennomføring av tiltak som anbefales i henhold til energikartlegginger. Støtte må gis på grunnlag av oversiktlige kriterier som ikke innebærer forskjellsbehandling, og som ikke er i strid med rettspraksis knyttet til statsstøtte. Medlemsstatene skal gjøre SMBer, herunder gjennom deres respektive bransjeorganisasjoner, oppmerksomme på konkrete eksempler som viser hvordan energistyringssystemer kan bidra positivt i virksomheten deres. Kommisjonen skal bistå medlemsstatene ved å støtte utvekslingen av beste praksis på området.

Direktivet artikkel 8 nr. 3 fastsetter at medlemsstatene skal utarbeide programmer for å øke bevisstheten blant husholdninger om fordelene ved energikartlegginger gjennom egnede rådgivningstjenester. For å sikre tilstrekkelig tilgang på eksperter skal medlemsstatene fremme opplæringsprogrammer for kvalifisering som energikartlegger.

Direktivet artikkel 8 nr. 4 oppstiller krav om at medlemsstatene skal sikre at foretak, som ikke er definert som SMB, får gjennomført en energikartlegging hvert fjerde år. Energikartleggingen skal utføres på en uavhengig og kostnadseffektiv måte av kvalifiserte og/eller akkrediterte eksperter. Alternativt kan energikartleggingen utføres og overvåkes av uavhengige myndigheter i henhold til nasjonal lovgivning.

Ifølge artikkel 8 nr. 5 skal energikartlegginger anses for å oppfylle kravene i artikkel 8 nr. 4 dersom de er utført på en uavhengig måte på grunnlag av minstekriteriene oppstilt i vedlegg VI, og gjennomført i henhold til frivillige avtaler inngått mellom interesseorganisasjoner og et utpekt organ som den berørte medlemsstaten eller Kommisjonen overvåker, eller andre organer som vedkommende myndigheter har delegert det aktuelle ansvaret til. Markedsdeltakere som tilbyr energitjenester skal gis adgang basert på transparente og ikke-diskriminerende kriterier.

Direktivet artikkel 8 nr. 6 presiserer at foretak som ikke er SMB og som innfører et energistyringssystem eller en miljøstyringsordning som er sertifisert av et uavhengig organ i samsvar med relevante europeiske eller internasjonale standarder, skal unntas fra kravene til energikartlegging i nr. 4. Forutsetningen for dette er at medlemsstaten sikrer at det aktuelle systemet eller ordningen omfatter en energikartlegging basert på minstekravene i vedlegg VI. Energiledelse og miljøledelse etter ISO-standarder er eksempler på et energistyringssystem og en miljøstyringsordning som benyttes av norske foretak.

En energikartlegging kan i henhold til artikkel 8 nr. 7 være frittstående eller inngå som en del i en bredere miljøkartlegging. Medlemsstatene kan kreve at en vurdering av den tekniske og økonomiske gjennomførbarheten av tilkøpling til et eksisterende eller planlagt nett for fjernvarme eller fjernkjøling skal være en del av energikartleggingen.

2.3 Innspill i høringen av lovendringer

Forslaget til endringer i energiloven for å gjennomføre energieffektiviseringsdirektivet ble sendt på offentlig høring 2. november 2018 med frist 31. januar 2019. Totalt 26 høringssvar ble mottatt, hvorav 16 aktører ga realitetsuttalelser. 13 aktører ga innspill til

forslaget om innføring av obligatorisk energikartlegging i store foretak, og overordnet støtter samtlige av disse aktørene forslaget. Høringsinnspillene vil på vanlig måte bli oppsummert og omtalt i sin helhet i proposisjonen som oversendes til Stortinget. Siden utformingen av energiloven vil være førende for utformingen av forslaget til ny forskrift om energikartlegging i store foretak oppsummeres i det følgende innspill som anses som relevante i denne forbindelse.

Flere aktører, herunder Byggenæringens Landsforening (BNL), Byggevarerindustriens forening, Energigass Norge, NELFO og Statsbygg er opptatt av kravene til kompetanse for den som skal utføre energikartleggingen. Byggenæringens landsforening skriver at *"Det må angis presist hva som menes med kvalifisert personell og hvilken kompetanse disse skal inneha."* NELFO skriver blant annet *"Det er viktig å ikke sette kompetansekravene unødvendig høyt (...)"* og at *"Minimum kompetansekrav til de som skal utføre energikartlegging og de som skal være ansvarlig for energimerking for yrkesbygg bør settes til kandidater med høyere fagskolegrad og spesialisering innen energirådgivning."* Statsbygg skriver i sitt innspill at de *"støtter at det utarbeides egen forskrift for kompetansekrav til personell som skal utføre de ulike energivurderingene. Dette for å tydeliggjøre hva som er nødvendig kompetanse, samt sikre en standardisert, nasjonal praksis for energivurderinger"*.

Energi Norge og Norsk Fjernvarme mener kartleggingen også bør omfatte effektbruk. Energi Norge skriver i sitt innspill at *"Når det innføres krav om energikartlegging av store foretak bør man i denne kartleggingen også beskrive behov for effekt og muligheter for effektreduserende tiltak."* Norsk Fjernvarme skriver *"Vi mener at krav til energikartlegging i Norge må reflektere vårt vannkraftdominerte energisystem. Det innebærer at kartleggingen av energibruk omfatter både kjøpt og egenprodusert energi, samt gir informasjon om effekt og effektreduserende tiltak."*

Byggenæringens Landsforening (BNL), Foreningen for Ventilasjon, Kulde og Energi (VKE), og Standard Norge anbefaler at man i lovteksten benytter seg av terminologi som samsvarer med norsk standard. *"BNL foreslår å bruke innarbeidede begreper fra de oversatte standardene EN 16247-1 og EN ISO 50001. Her er energirevisjon brukt for ordet "energy audit" og energikartlegging for "energy review". Og "VKE anbefaler at myndigheten bruker etablert terminologi som samsvarer med Norsk Standard."* Standard Norge skriver: *"Høringsnotatet har blandet sammen begrepene energikartlegging og energirevisjon",* men også at termen "revisjon" benyttes i NS-EN ISO 50001:2018 for *"intern revisjon av et energiledelsessystem (3.2.2). Den er forskjellig fra en «energirevisjon». I denne definisjonen betyr «revisjonsbevis» bevis fra en intern revisjon av energiledelsessystemet, og ikke bevis fra en energirevisjon."*

3 Departementets vurdering

3.1 Vurdering av høringsinnspill

Departementet har vurdert høringsinnspillene knyttet til terminologi, og foreslår at uttrykket "energikartlegging" benyttes. Både "energikartlegging" og "energirevisjon"

brukes i Norge i dag for å beskrive en prosess lik den som følger for store foretak etter energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8. I oversettelsen av standardene EN 16247-1 (Energy audits) og EN ISO 50001 (Energy management) har man valgt å benytte uttrykket "energirevisjon", samtidig som "revisjon" benyttes for å beskrive en gjennomgang av energiledelsessystemet ved ekstern revisor. Bruken av standardene er fremdeles mindre utbredt i Norge og uttrykket "energirevisjon" brukes i stor grad ellers til å beskrive en prosess for gjennomgang av energikostnader/fakturaer. Departementets vurdering er at "energikartlegging" er et mer beskrivende uttrykk for plikten store foretak underlegges i energieffektiviseringsdirektivet. I en energikartlegging skal selve energi- og effektbruken kartlegges, ikke bare kostnadene forbundet med dette. I tillegg skal det foreslås konkrete tiltak som reduserer energi- og effektbruken.

Når det gjelder innspillet om at energikartleggingen også bør omfatte effekt, er dette tatt hensyn til ved at kartleggingen for elektrisitet skal baseres på data både om energiforbruk og forbruksprofil, jf. direktivet vedlegg VI bokstav a.

Når det gjelder innspillene om kravene til kompetanse for den som skal utføre energikartleggingen er departementets vurdering at disse innspillene vil bli ivaretatt på en hensiktsmessig måte i forslaget til forskrift, se nærmere omtale av dette i punkt 3.5 nedenfor. Forskriften vil etter departementets vurdering tydeliggjøre hva som er nødvendig kompetanse, samt sikre en standardisert, nasjonal praksis for energikartlegginger.

3.2 Definisjonen av store foretak

Forslaget til endret § 8-5 i energiloven oppstiller krav om at store foretak regelmessig skal gjennomføre en energikartlegging. Det er også foreslått hjemmel for at departementet gir forskrift om hva som regnes som store foretak.

I henhold til energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 nr. 4 omfattes foretak som *ikke* er små og mellomstore bedrifter (SMB) av plikten til å gjennomføre energikartlegging. Med "store" foretak menes følgelig de som overstiger nærmere angitte grenser for små og mellomstore foretak.

Energieffektiviseringsdirektivet artikkel 2 nr. 26 definerer SMB med henvisning til Kommisjonens anbefaling 2003/361/EF av 6. mai 2003 om hva som skal forstås som mikro, små og mellomstore foretak. Her defineres SMB som foretak som har færre enn 250 ansatte og en årlig omsetning som ikke overstiger 50 millioner euro og/eller en årlig balansesum som ikke overstiger 43 millioner euro.

I høringsnotatet av 2. november 2018 om endringer i bl.a. energiloven ble det foreslått at definisjonen av store foretak i Norge kunne følge direktivet og være lik definisjonen i Sverige og Danmark. I 2018 var det ifølge SSB 759 foretak med mer enn 250 ansatte.

En nærmere gjennomgang viser at definisjon av store foretak i energieffektiviseringsdirektivet er utfordrende på flere måter. Det er i utgangspunktet vanskeligere å forstå en negativt avgrenset definisjon, det vil si foretak som *ikke* er SMB, framfor en positiv definisjon. EUs definisjon inneholder også tre ulike kriterier:

omsetning, balansesum og antall ansatte. Kombinasjonen av dette har ført til at EUs medlemsstater har definert store foretak på ulike måter i sin nasjonale gjennomføring av direktivet. Svensk og dansk rett definerer store foretak i samsvar med direktivet, samtidig som praktiseringen skjer i henhold til veiledere som unntar foretak med lav energibruk fra energikartleggingsplikten.

Det har også kommet fram at foretakene selv har vanskeligheter med å forstå om de er pliktsubjekter eller ikke, og tilsynsmyndigheter i ulike land har hatt utfordringer med gjennomføringen og håndhevingen. Definisjonen har fått kritikk for å være basert på kriterier som ikke er relevante for et foretaks energibruk. Evalueringer av ordningen i Danmark viser at kostnadseffektiviteten, det vil si kostnaden ved energikartleggingen i forhold til potensielle besparelser den avdekker, er betydelig dårligere for foretak med lav energibruk enn for foretak med høy energibruk.

Direktiv 2018/2002 av 11. desember 2018 medfører endringer i energieffektiviseringsdirektivet. Endringene omfatter ikke artikkel 8 om energikartleggingsplikten for store foretak eller de aktuelle definisjonene i artikkel 2. Artikkel 24 nr. 12 pålegger samtidig Kommisjonen å vurdere virkningen av gjennomføringen av definisjonen av SMB i henhold til artikkel 8 nr. 4, og levere en rapport om dette til EU-Parlamentet og Rådet. Kommisjonen skal deretter eventuelt foreslå endringer i definisjonen.

Kommisjonen igangsatte på bakgrunn av dette i 2019 en prosess med å vurdere om definisjonen er hensiktsmessig eller om direktivet bør endres. Departementet forventer at en eventuell ny definisjon ikke vil være klar fra Kommisjonen før tidligst høsten 2021.

Departementet vurderer at det er stor sannsynlighet for at definisjonen av store foretak vil bli foreslått endret. I påvente av en slik klargjøring mener departementet det er hensiktsmessig å legge til grunn en definisjon av store foretak som er enkel og tydelig, og som knyttes direkte til formålet med energikartleggingsplikten. Det vil si at foretak skal få bedre kunnskap om egen energibruk og mulige energieffektiviseringstiltak. Departementet vektlegger behovet for en definisjon som i størst mulig grad kan forstås og anvendes i praksis, og som samtidig bidrar til å fremme målet med direktivet på en effektiv måte. Dersom EUs definisjon blir endret i reviderte rettsakter, slik det kan være grunn til å tro, vil definisjonen i forskriften etter alt å dømme også kunne bli endret senere.

Departementet foreslår at "store foretak" defineres i form av en grense for årlig energibruk. Et energibrukskriterium vil reflektere pliktens hensikt og sikre at energikartleggingene er kostnadseffektive ved at bedrifter med lav energibruk og begrensede energieffektiviseringsmuligheter ikke vil omfattes av energikartleggingsplikten. Et energibrukskriterium er enkelt å forstå og er godt tilpasset norske forhold der foretak har god tilgang til måledata for sin energibruk. Den foreslåtte definisjonen i energikartleggingsforskriften er etter departementets vurdering også i samsvar med intensjonene i energieffektivitetsdirektivet, og vil anslagsvis omfatte samme antall pliktige foretak som en definisjon.

Departementet ba Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vurdere og foreslå en energibruksgrense for store foretak i Norge, og NVE anbefalte å definere store foretak som de med 5 GWh årlig energibruk eller mer. NVE anslo at det er 8-900 bedrifter i Norge som tilhører denne kategorien. Med en grense på 5 GWh vil plikten gjelde for foretak som har relativt høy energibruk, men ikke nødvendigvis så høyt at kartlegging av energibruk og tiltak for energieffektivisering allerede er en viktig prioritering i foretaket.

Alternativt vurderte NVE en grense på 10 GWh. Foretak med over 10 GWh årlig energibruk innenfor bransjene industri og bergverk har i dag rapporteringsplikt om energibruk til NVE og SSB i henhold til energiloven. Dette er en kjent gruppe på 260 foretak som allerede har et bevisst forhold til energibruken sin. Dersom man utvider fra industri og bergverk til å inkludere alle bransjer anslo NVE at en grense på 10 GWh vil bety at ca. 450 bedrifter omfattes av energikartleggingskravet.

Departementets vurdering er at en grense på årlig energibruk som minst 5 GWh vil favne foretak med relativt høyt energibruk, og hvor foretak som ikke allerede har gjennomført energikartlegginger vil ha nytte av dette. En grense på 5 GWh vil gi et antall pliktige foretak på anslagsvis 8-900 som er i samme størrelsesorden som EUs definisjon, hvor det ville være 759 pliktige foretak basert på antall ansatte. Den foreslåtte definisjonen er objektiv, gir rettslig klarhet og bidrar til å oppfylle direktivets mål på en effektiv måte. Kravet retter seg mer direkte mot foretakenes faktiske energibruk i Norge. EUs definisjon fremgår av en negativ definisjon i direktivet, og praktiseres etter hva departementet er kjent med heller ikke på en ensartet måte i hele EU. Departementet kan derfor heller ikke se at den foreslåtte definisjonen som fokuserer på energibruk i Norge vil påvirke samhandelen mellom land, der selskaper opererer i flere land, på en uheldig måte.

Departementet foreslår å definere store foretak som foretak som har en årlig energibruk i Norge på minst 5 GWh ett av de fire siste årene.

Departementet ber spesielt om høringsinnspill til forslaget om definisjon av store foretak.

Departementet foreslår at energikartleggingen skal gjennomføres av alle store foretak som hovedsakelig bedriver økonomisk virksomhet, uavhengig av selskapsform og organisering. Med økonomisk virksomhet menes i hovedsak produksjon av varer og tjenester som leveres i et marked. Aktører som driver myndighetsutøvelse regnes ikke som foretak. Departementet viser blant annet til Kommisjonens anbefaling 2003/361/EF av 6. mai 2003 om hva som skal forstås som mikro, små og mellomstore foretak, der det slås fast i vedlegget artikkel 1 at "An enterprise is considered to be any entity engaged in an economic activity, irrespective of its legal form."

Departementet foreslår at definisjonen av foretak i utgangspunktet omfatter alle aktører som har som hovedaktivitet å tilby varer eller tjenester i et marked. Etter departementets syn omfatter definisjonen også aktører som opererer på regulerte betingelser som for eksempel nettselskaper, da dette anses som "økonomisk aktivitet". Dette selv om det her ikke er naturlig å si at det skjer i et marked siden virksomheten har karakter av å være et naturlig monopol og utøves i tråd med konsesjon etter energiloven.

Departementet foreslår at det gjøres en avgrensning slik at aktører som ikke hovedsakelig bedriver økonomisk aktivitet, ikke regnes som foretak. Dette kan for eksempel omfatte kommuner som har noe økonomisk aktivitet i form av utleie og salg av boliger og eiendom ved siden av vanlig kommunal aktivitet. Å avgrense slik at offentlige aktører som driver myndighetsutøvelse ikke regnes som foretak er også i samsvar med forståelsen flere andre lands myndigheter har lagt til grunn. Det er redegjort for dette i en rapport fra Kommisjonen av april 2016, "A study on energy efficiency in enterprises: energy audits and energy management systems", punkt 3.2.3.

3.3 Krav til energikartleggingen

3.3.1 Omfanget av energikartleggingen

Departementet foreslår at minimumskravene til energikartleggingen skal baseres på direktivets prinsipper som angitt i vedlegg VI, se nærmere omtale i punkt 2.2 ovenfor.

Kartleggingen skal omfatte en detaljert gjennomgang av energibruksprofilen for bygninger, grupper av bygninger, industriell virksomhet eller anlegg, herunder transport, jf. direktivet vedlegg VI bokstav b. Departementet legger til grunn at kartleggingen som et minimum skal gi en beskrivelse av energibruken oppdelt etter drift av bygninger, prosesser og transport.

En kartlegging av energibruksprofiler er særlig relevant for bruk av elektrisitet, og kartleggingen skal for elektrisitet baseres på data både om energiforbruk og forbruksprofil jf. direktivet vedlegg VI bokstav a. De siste årene har forbruket av effekt (kW) økt raskere enn forbruket av energi (kWh) i Norge, og denne utviklingen er forventet å fortsette. Effektbruken er dimensjonerende for strømmettet og en effektiv effektbruk er derfor viktig for å sikre en god samfunnsøkonomisk forvaltning og utvikling av kraftsystemet. God oversikt over effektbehov er også nyttig for foretaket ved tilpasning til endrede rammevilkår som f.eks. effekttariffer.

Plikten til kartlegging gjelder kun foregående kalenderår, men det er ønskelig å kunne se utviklingen over flere år. Dersom data foreligger for flere år, skal disse tas med i kartleggingen for å vise den historiske utviklingen. Når energikartleggingen foretas for annen gang, vil det foreligge data fra minst ett tidligere år. Det følger også av direktivet vedlegg VI siste avsnitt at dataene som brukes i energikartleggingen skal kunne oppbevares med tanke på historisk analyse og oppfølging av resultater. Dette er foreslått regulert i energikartleggingsforskriften § 5 tredje ledd.

For at kartleggingen skal "gi et troverdig bilde av samlet energiytelse og på en pålitelig måte kunne identifisere de viktigste mulighetene til forbedringer" i henhold til direktivet vedlegg VI bokstav d, er det også relevant å kategorisere energibruken for de aktuelle energibærerne. Departementets forståelse av direktivet er at områder som er særlig energikrevende skal vektlegges for å kunne identifisere de viktigste tiltakene for forbedringer. Dette vil ofte være sammenfallende med områder der potensialet for energieffektivisering er størst. Dette er regulert av forslaget til forskrift § 5 første ledd.

Departementet foreslår at energikartleggingen skal avgrenses til energi som foretaket både blir fakturert for og bruker selv, i tillegg til egenprodusert energi som foretaket bruker selv, men som foretaket naturlig nok ikke faktureres for. Det er bare energibruk i Norge som skal regnes med. Dette er foreslått regulert i forskriften § 3 fjerde ledd. Dette innebærer at det ikke vil være nødvendig å kartlegge energibruk knyttet til for eksempel innkjøpte tjenester og produkter. Departementets vurdering er at en slik forståelse vil klargjøre omfanget av den obligatoriske energikartleggingen for foretakene og de som skal utføre kartleggingen. Det er ikke til hinder for at foretak på frivillig grunnlag selv kan foreta en bredere kartlegging ved for eksempel å inkludere energibruken i innkjøpte transporttjenester.

Mange store foretak har i dag betydelig egenproduksjon av energi gjennom for eksempel solceller på egne bygninger. Selv om energien ikke kjøpes fra en tilbyder, men egenproduseres, inngår den i foretakets energibruk, og skal derfor også inngå i energikartleggingen.

Direktivet artikkel 8 nr. 1 slår fast at energikartleggingen skal være kostnadseffektiv. Samtidig skal slike kartlegginger jf. vedlegg VI bokstav d, være "forholdsmessige og tilstrekkelig representative for å kunne gi et troverdig bilde av samlet energiytelse (..) ". På denne bakgrunn foreslår departementet at det gis mulighet til å holde enkelte lokasjoner, prosesser eller aktiviteter som har lav energibruk eller lite potensial for energieffektivisering utenfor kartleggingen. Unntaket er foreslått å gjelde så lenge kartleggingen dekker minimum 90 prosent av foretakets energibruk og følger av forslaget til forskrift § 5 annet ledd.

I henhold til direktivet artikkel 8 nr. 7 er det åpnet for at en vurdering av tilknytning til fjernvarme eller kjøling kan inngå i kravene til energikartleggingen. Departementet foreslår at dette tas inn i forslaget til forskrift § 5 femte ledd. For foretak som er lokalisert i områder med eksisterende eller planlagt nett for fjernvarme eller kjøling skal kartleggingen inkludere en vurdering av den tekniske og økonomiske muligheten for å kople seg til dette nettet. Fjernvarme og kjøling gir økt fleksibilitet i energisystemet og kan bidra til å redusere foretakets behov for effekt fra kraftnettet.

3.3.2 Datakilder i kartleggingen

Kartleggingen skal i henhold til direktivet vedlegg VI bokstav a bygge på ajourførte, målte og sporbare driftsdata om energiforbruk. For elektrisitet skal data om effektbruk benyttes for å gi forbruksprofilen. Dersom målte data ikke foreligger, forutsettes det at den som utfører energikartleggingen beregner energibruk til de ulike formålene etter anerkjente standarder og metoder.

Energikartleggingen skal beskrive utviklingen over tid dersom data fra tidligere år foreligger, jf. vedlegg VI "Dataene som anvendes i energikartleggingen skal kunne oppbevares med tanke på historisk analyse og oppfølging av resultater." Departementet foreslår at dette gjennomføres ved § 5 tredje ledd i forskriften.

3.3.3 Identifiserte energieffektiviseringstiltak

Energikartleggingen skal "... på en pålitelig måte kunne identifisere de viktigste mulighetene til forbedringer", jf. direktivet vedlegg VI bokstav d.

Departementet vurderer at det også vil være viktig for foretakene å holde oversikt over om tidligere identifiserte tiltak er gjennomført. Dette er derfor foreslått tatt inn i forskriften § 5 fjerde ledd første punktum.

Videre skal lønnsomheten, energi- og effektbesparelsen beregnes for hvert tiltak, jf. minstekravet i direktivet vedlegg VI om at "Energikartlegging skal gi mulighet for detaljerte og validerte beregninger for de foreslåtte tiltakene slik at det kan oppnås nøyaktige opplysninger om potensiell sparing." Dette kravet er foreslått tatt inn i forskriften § 5 fjerde ledd annet punktum.

Dersom det er mulig skal energikartleggingen ta hensyn til livssyklus kostnader (LCC) for tiltak, jf. minstekravene i direktivet vedlegg VI bokstav c. Livssyklus kostnader er alle kostnader tiltaket genererer i hele levetiden. Livssyklus kostnader kan romme alt fra selve kostnaden ved tiltaket til omstillingskostnader, forvaltning-, drift- og vedlikehold, kostnader på andre brukeres hånd og kostnader ved avhending. Disse kravene foreslås nedfelt i forslaget til forskrift § 5 fjerde ledd siste punktum.

3.3.4 Alternative måter å oppfylle kravet til energikartlegging

Mange foretak praktiserer allerede energikartlegging f.eks. som ledd i pågående arbeid med energi- eller miljøledelse. For å tilpasse eksisterende praksis med den nye plikten og unngå overlappende krav, vil enkelte eksisterende energikartlegginger være tilstrekkelige til å oppfylle den nye plikten. For eksempel vil et pågående arbeid med energiledelse nødvendigvis inkludere en energikartlegging. Et foretak vil etter departementets vurdering enkelt kunne tilpasse et slikt arbeid til å dekke kravene i forslaget til energikartleggingsforskrift, og på den måten både oppfylle plikten etter nevnte forskrift og dekke behov i arbeidet med energiledelse. Dagens standarder NS EN 16247 om energirevisjon og ISO 50001:2018 om energiledelsessystemer er eksempler på prosesser som omfatter en type energikartlegging. Det følger av direktivet artikkel 8 nr. 6 at store foretak oppfyller kravene til energikartlegging hvis de har innført et energistyringssystem eller en miljøstyringsordning som er gyldig sertifisert og inneholder en energikartlegging som oppfyller minimumskravene i direktivet vedlegg IV.

Mange foretak vil også allerede ha kartlagt energibruken sin knyttet til bygninger gjennom bygningens energiattest, jf. kravene i energiloven kapittel 8 og energimerkeforskriften for bygninger. Forutsatt at de aktuelle bygningene har energiattest, at attesten ikke er eldre enn fire år og inneholder en tiltaksliste som beskriver lønnsomheten av tiltakene, vil slike attester kunne tjene til å oppfylle kravet om energikartlegging av bygningen. Dette følger av forslaget til forskrift § 6 annet ledd. Den utestående plikten til energikartlegging for et slikt foretak vil dermed være avgrenset til energibruken for prosesser og transport.

3.4 Rapportering

Departementet foreslår at rapporten fra energikartleggingen, samt opplysninger om hvem som har gjennomført energikartleggingen skal oversendes elektronisk til Enova på den måten Enova bestemmer, se forslaget til forskrift § 7 første ledd. Dersom kravet til energikartlegging er oppfylt på alternativ måte skal dokumentasjon som viser at kravene i § 6 er oppfylt oversendes Enova. Rapporteringen vil i størst mulig grad bli tilrettelagt slik at den gir minst mulig byrde for foretak som omfattes av energikartleggingsplikten.

Enova har i dag ansvaret for en landsdekkende informasjons- og rådgivningstjeneste i tillegg til støtteordninger for energi- og klimatiltak. Ved at foretakene som omfattes av energikartleggingsforskriften rapporterer til Enova oppstår det muligheter for synergier mellom de ulike ordningene. Foretakene kan for eksempel få informasjon fra Enova om hvilke støttetilbud som er aktuelle for gjennomføring av tiltak avdekket i energikartleggingen. Enova vil også kunne gi veiledning om energikartleggingsplikten.

Kravet til rapportering er viktig for å kunne gjennomføre tilsyn med at kravet til energikartlegging er oppfylt, se omtalen i punkt 3.6 Innrapporterte data skal gjøres tilgjengelig for NVE av Enova, og dette gjelder uavhengig av eventuell taushetsplikt, se forslaget til forskrift § 7 annet ledd.

I oppfølgingen av energikartleggingen er det sannsynlig at foretak vil ønske å bruke resultatene til å forbedre sin energiytelse. Det er en forutsetning at resultatene fra energikartleggingen skal kunne overføres til ulike tjenesteleverandører, jf. direktivet artikkel 8 nr. 1 siste ledd som oppstiller forbud mot klausuler som forhindrer at resultatene fra energikartlegginger overføres til andre tjenesteleverandører. Dette forutsatt at den som har fått utført kartleggingen, oppdragsgiver, ikke motsetter seg slik overføring. Dette foreslås regulert i forskriften § 8.

3.5 Kvalifikasjonskrav

Energikartleggingen skal i henhold til energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 nr. 4 gjennomføres på en uavhengig og kostnadseffektiv måte av en som er kvalifisert. Dette er foreslått ivaretatt i energikartleggingsforskriften § 9 første ledd. Energikartleggingen skal primært skje for å stimulere foretakets egen kontroll med energibruken. På denne bakgrunn er departementets vurdering at det kan være en fordel om foretakets eget personell er involvert i kartleggingen og oppfølgingen. Departementet foreslår derfor at energikartleggingen skal kunne utføres av en ansatt i foretaket eller en ekstern aktør. Dersom kartleggingen foretas av en ansatt i foretaket eller av en ekstern aktør som ikke oppfyller kvalifikasjonskravene, skal en som oppfyller kvalifikasjonskravene gjennomgå, kvalitetssikre og skriftlig bekrefte at kartleggingen er utført i samsvar med kravene i forskriften. Dette er foreslått regulert i § 9 annet ledd.

Kravet til kvalifikasjoner for den som utfører kartleggingen er i forslaget til forskrift § 9 annet ledd første punktum satt til nivå 6.2 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR). Dette innebærer ingeniørkompetanse på bachelornivå. I tillegg må graden ha hovedvekt på energifag. Ved å knytte kvalifikasjonskravet til NKRs

systematikk, vil kravet være dynamisk. Endringer i det norske utdanningssystemet vil gjenspeiles i NKR uten at det er behov for å endre forskriftsteksten. NKR er i tillegg et verktøy som gjør det enklere å sammenligne norske og utenlandske kvalifikasjoner.

Det er også foreslått et tilleggskrav i forskriften § 9 første ledd om minimum to års erfaring fra vurdering av energibruk i foretak, energiledelse eller lignende. Dette innebærer ikke at vedkommende skal ha opparbeidet seg erfaringen på full tid sammenhengende i to år, men vurderinger som nevnt ovenfor må utgjøre en vesentlig del av vedkommendes aktivitet over minst to år samlet sett. Kvalifikasjonskravet tilsvarer samme nivå som kravet i § 18 i energimerkeforskriften for bygninger av 18. desember 2009 nr. 1665.

Departementet foreslår ikke å innføre en godkjenningsordning for den som skal utføre energikartleggingen, men legger opp til å følge samme praksis som gjelder for energimerking av bygninger. Dette betyr at det er foretaket, som ansvarlig for energikartleggingen, som også er ansvarlig for at den som utfører kartleggingen har den nødvendige kompetansen. Foretaket plikter å etterspørre og få dokumentert kompetansen, og ved rapportering og tilsyn må foretaket overfor NVE kunne fremlegge dokumentasjon på at kvalifikasjonskravene er oppfylt. Dette er foreslått regulert i forskriften § 9 tredje ledd.

3.6 Kontroll og reaksjoner

Det følger av energiloven § 10-1 første ledd at departementet kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, og fører kontroll med at bestemmelser gitt i, eller i medhold av loven, blir overholdt. Videre følger det av § 10-1 tredje ledd at enhver uten hinder av taushetsplikt plikter å gi departementet de opplysninger som er nødvendige for utøvelse av myndighet etter loven. Av energiloven § 10-3 første ledd følger det at departementet kan fastsette tvangsmulkt ved overtredelse av loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven, inntil forholdet er brakt i orden eller at tvangsmulkten forfaller ved hver overtredelse. Myndighet etter ovennevnte bestemmelser er delegert til NVE, og NVE vil derfor for eksempel kunne pålegge gjennomføring av energikartlegging og retting ved innholdsmessige mangler, samt vedtak om tvangsmulkt. Selv om dette allerede følger av energiloven og delegeringen til NVE, foreslås det av pedagogiske hensyn at det tas inn bestemmelser om pålegg og tvangsmulkt i forslaget til forskrift §§ 11 og 12.

Pålegg og tvangsmulkt er reaksjoner som kun virker framover i tid. Dersom det ikke foreligger hjemmel for en reaksjon som virker som en straff, vil foretak kunne bli fristet til å ikke gjennomføre energikartlegging i samsvar med kravene i håp om at dette ikke blir avdekket av tilsynsmyndigheten.

Departementet har hjemmel i energiloven § 10-7 første ledd til å ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av plikter som følger av forslaget til energikartleggingsforskriften, forutsatt at det i forskriften er særskilt bestemt at overtredelse kan medføre overtredelsesgebyr. Energiloven § 10-7 første ledd viser bl.a. til energiloven kapittel 8, som etter departementets forslag av 2.

november 2018 bl.a. vil ha en bestemmelse om energikartlegging i store foretak. Etter energiloven § 10-7 fjerde ledd kan *foretaket* ilegges overtredelsesgebyr når en overtredelse er begått av noen som handlet på vegne av foretaket.

I henhold til energieffektiviseringsdirektivet artikkel 13 skal det fastsettes sanksjoner som er effektive, proporsjonale og som virker forebyggende. På denne bakgrunn, og for å sikre at kravene i energikartleggingsforskriften etterlevs og virker etter hensikten, foreslår departementet hjemmel i energikartleggingsforskriften § 13 for å bruke overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyr er ment forbeholdt de mer alvorlige overtredelsene. Departementet foreslår derfor at adgangen til å bruke overtredelsesgebyr avgrenses til overtredelser av § 4 om obligatorisk energikartlegging, § 5 om innholdet i energikartleggingen og § 9 om kvalifikasjonskrav. Energiloven § 10-7 femte ledd og forvaltningsloven §§ 44 og 46 lister opp en rekke momenter som skal vektlegges ved avgjørelsen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen. Det må foretas en konkret vurdering i den enkelte sak.

I henhold til forvaltningsloven § 44 annet ledd kan overtredelsesgebyr ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfelle, det vil si individuell utmåling, innenfor en øvre ramme som må fastsettes i eller i medhold av lov. Departementets vurdering er at det ikke er hensiktsmessig med faste satser fordi det vil være stor variasjon blant foretakene som vil omfattes av energikartleggingsforskriften når det gjelder energibruk, omsetning og økonomi. Dette gjør det vanskelig å finne satser som har preventiv virkning for det største foretakene uten at satsene blir urimelig høye for de mindre foretakene. Departementet foreslår derfor individuell utmåling innenfor en øvre ramme på 5 G, som tilsvarer ca. 500 000 NOK. Rammen er satt ut fra anslag på kostnader til energikartlegging. Som påpekt i høringsnotatet av 2018 har departementet fått opplyst at kostnadene til en energikartlegging kan variere mellom 90 000 NOK og over 400 000 NOK.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

4.1 Administrative og økonomiske konsekvenser for myndighetene

De administrative kostnadene for myndighetene er knyttet til utarbeidelse av lov og forskrifter og senere forvaltning av ordningen, først og fremst tilsyn. Dette er oppgaver som dekkes under eksisterende budsjetter. Departementet har søkt å utforme ordningen og tilsynet slik at det blir minst mulig byrdefullt både for foretakene og myndighetene.

NVE har fra før ansvar for tilsyn med ordningene for energimerking av bygninger, produkter og økodesign, og departementet legger opp til at NVE også skal være tilsynsmyndighet for energikartleggingsordningen. Denne oppgaven vil dekkes under eksisterende budsjett.

Enova har i dag en landsdekkende rådgivningstjeneste og arbeider med en ny nett-tjeneste for rådgivning mot bedrifter. Veiledning og rapportering om energikartleggingsplikten vil

kunne gjøres som en utvidelse av denne tjenesten og vil dekkes under eksisterende budsjett.

4.2 Økonomiske konsekvenser for pliktige foretak

Departementet legger til grunn at de fleste store norske foretak har et godt grunnlag å bygge på for å oppfylle plikten til energikartlegging. Mange foretak har allerede gjennomført den første kartleggingen helt eller delvis gjennom frivillige ordninger, slik som innføring av energiledelse og kartlegging av bygningsmassen, blant annet gjennom støtteprogram fra Enova. I forslaget til forskrift gis det ulike fritak fra den første kartleggingen for foretak som har gjennomført alternative kartlegginger i løpet av de siste fire årene. En god del foretak vil nok likevel få en tilleggskostnad. Det antas at kostnaden for den første energikartleggingen vil være høyere enn kostnaden for oppdateringene hvert fjerde år.

Det er vanskelig å nøyaktig anslå de økonomiske konsekvensene for pliktige foretak. Erfaringer fra andre land i Europa viser at kostnadene for energikartleggingen varierer betydelig, og er avhengig av flere faktorer, slik som sektor, type aktivitet, størrelse på foretaket og grad av egeninnsats.

Enova ga tidligere støtte til innføring i energiledelse, hvor kostnaden til konsulentbistand utgjorde ca. 30-50 % av de totale prosjektkostnadene, ved siden av egeninnsats og energioppfølgingssystem. Enova har opplyst at konsulentkostnaden har variert fra 90 000 NOK til 400 000 NOK, avhengig av størrelsen på foretaket, og energibruken i det aktuelle foretaket. Departementets vurdering er at en energikartlegging som tilfredsstillende minimumskravene i forslaget til ny forskrift vil være mindre omfattende enn innføring av energiledelse som Enova har gitt støtte til.

I Danmark har gjennomsnittskostnaden ved energikartlegging utført av ekstern konsulent vært 176 000 DKK ifølge en evaluering av energikartleggingsordningen i 2017. I produksjonsbedrifter var den gjennomsnittlige kostnaden 205 000 DKK, mens foretak i handel og service hadde en gjennomsnittskostnad på 135 000 DKK (Energistyrelsen januar 2017, *Evaluering af energisyn i store danske virksomheder*). En evaluering fra Kommisjonen i 2015 viser at Sverige hadde lignende kostnadsnivå (European Commission 2015. *Study on Energy Efficiency in Enterprises: Energy Audits and Energy Management Systems*).

Energikartleggingen kan på den andre siden avdekke lønnsomme energieffektiviseringstiltak. Både NVE og Enova har opplyst at mange foretak, etter deres erfaring, relativt enkelt kan innføre tiltak med meget lav tilbakebetalingstid og redusere energikostnadene betydelig. I tillegg kan foretaket få en bedre miljøprofil og derav styrket konkurranseevne.

5 Merknader til bestemmelsene

Til § 1 Formål

Forskriften skal fremme energieffektivitet i store foretak.

Til § 2 Virkeområde

Virkeområdet for forskriften er kartlegging av energibruken i store foretak som driver økonomisk aktivitet i Norge. Dette innebærer at det ikke bare er selskaper som er hjemmehørende i Norge, eller som har registrert hovedkontor i Norge, som vil ha en plikt til å gjennomføre energikartlegging. Også utenlandske foretak som driver økonomisk aktivitet i Norge, vil ha en plikt til å gjennomføre energikartlegging, dersom det utenlandske foretaket er å betrakte som et «stort foretak» i hht. forskriften.

Forskriften er hjemlet i energiloven, som ikke er gjort gjeldende for Svalbard. Forskriften gjelder derfor heller ikke for Svalbard.

Til § 3 Definisjoner

I § 3 foreslås inntatt enkelte sentrale definisjoner.

«Energikartlegging»

Første ledd definerer begrepet «energikartlegging». I forslaget til endret femte ledd i energiloven § 1-3 er det inntatt en likelydende definisjon. Definisjonen foreslås gjentatt i forskriften ut fra hensynet til systematikk og informasjon.

«Foretak»

I § 3 annet ledd foreslås det tatt inn en definisjon av foretaksbegrepet. Plikten til å gjennomføre energikartlegging gjelder for «foretak». Bakgrunnen for definisjonen er foretaksbegrepet slik det brukes i EØS-retten. Med foretak forstås enhver aktør som hovedsakelig driver økonomisk aktivitet. Det avgrenses mot offentlig myndighetsutøvelse.

Det at foretaket må «drive» økonomisk aktivitet, betyr at det må være en viss varighet og regelmessighet over aktiviteten. Enkeltstående eller sporadiske salg innebærer ikke at det drives en økonomisk aktivitet som utløser plikt til å gjennomføre energikartlegging.

Med «økonomisk aktivitet» menes vanligvis det å tilby varer og tjenester i et marked. Tjenester som leveres i et naturlig monopol slik som for eksempel nettvirksomhet er likevel også omfattet.

Både private rettssubjekter og forvaltningsorgan kan drive økonomisk aktivitet. Utøvelse av offentlig myndighet er ikke å anse som økonomisk aktivitet etter EØS-retten. En rekke av det offentliges kjerneoppgaver faller dermed utenfor, fordi de er forbundet med utøvelse av offentlig myndighet. Heller ikke det å gi tilskudd anses som «økonomisk aktivitet» i denne sammenheng.

Hvorvidt offentlige tjenester for øvrig er å anse som «økonomisk aktivitet» eller ikke, avhenger av hvordan tjenesten er organisert, finansiert og tilrettelagt for brukerne. Offentlige helse-, sosial-, skole- og utdanningstjenester mv. som er finansiert av det offentlige og ikke av brukerne, og som er allment tilgjengelige og underlagt offentlig

tilsyn, anses typisk ikke som økonomisk aktivitet. Det at tilsvarende tjenester også ytes av private endrer ikke på dette, og heller ikke det at brukerne må betale en viss egenandel.

Grensen mellom økonomisk og ikke-økonomisk aktivitet slik dette begrepet benyttes i EØS- retten kan være utfordrende å trekke i praksis. Kommuner, fylkeskommuner og offentlige etater kan drive med begge deler. Departementet foreslår derfor at kun foretak som "hovedsakelig" driver økonomisk virksomhet omfattes av energikartleggingsplikten. Aktører som kan sies å drive noe økonomisk virksomhet i tillegg til myndighetsoppgaver, vil dermed ikke regnes som foretak. Dette kan for eksempel omfatte kommuner som har aktivitet i form av utleie og salg av boliger og eiendom ved siden av vanlig kommunal aktivitet.

«Store foretak»

Med store foretak forstås foretak som har en årlig energibruk i Norge som er minst 5 GWh i ett av de siste fire årene før en energikartlegging skal gjennomføres etter § 4. Noen foretak kan tenkes å være over grensen på 5 GWh et år, for så å være under grensen neste år og så over igjen i senere år. For å unngå usikkerhet om energikartlegging er nødvendig eller ikke, er det lagt inn en henvisning til ett av de siste fire årene. Grensen på 5 GWh er knyttet til energibruken i Norge, og dette følger også av definisjonen av "foretakets energibruk".

«Foretakets energibruk»

Med foretakets energibruk forstås energi som foretaket både faktureres for og bruker selv, samt egenprodusert energi som foretaket bruker selv. Energi som foretaket selv produserer og bruker, og som det ikke faktureres for av en leverandør, skal også inngå. Energiforbruk som inngår i innleide eller kjøpte tjenester, f.eks. transporttjenester, anses derimot ikke som foretakets energibruk i denne sammenheng.

Plikten er begrenset til foretakets energibruk i Norge. Vanligvis vil det være enkelt å avgjøre om energibruken knytter seg til den økonomiske aktiviteten i Norge eller ikke. Av og til vil dette imidlertid kunne by på utfordringer, særlig når det gjelder transport av varer, driftsmidler og mennesker over landegrensene. Det er ikke avgjørende hvor energien er kjøpt inn; det avgjørende er om energien brukes i Norge. Dette vil bero på en konkret og skjønnsmessig vurdering.

Til § 4 Obligatorisk energikartlegging

Bestemmelsen slår fast plikten for store foretak til å gjennomføre regelmessige energikartlegginger. Den første kartleggingen skal foretas senest to år etter at forskriften trer i kraft. Deretter skal det gjennomføres en kartlegging hvert fjerde år regnet fra datoen for siste kartlegging som er innrapportert i henhold til § 7. Energiforbruk er ikke gjennomført før rapport er innsendt.

Til § 5 Innholdet i energikartleggingen

Bestemmelsen oppstiller krav til innholdet i energikartleggingen. Dette er å regne som minimumskrav. En kartlegging kan være mer omfattende dersom et foretak ønsker å gjennomføre mer på frivillig grunnlag.

I første ledd beskrives kravene til hva kartleggingen skal inneholde, og det oppstilles noen minimumskrav til oppdeling. For elektrisitet er det oppstilt et særlig krav om å kartlegge forbruksprofiler. Områder, det vil si lokasjoner eller aktiviteter, som er særlig energikrevende skal vektlegges. Disse områdene eller aktivitetene vil defineres av den som utfører energikartleggingen.

I annet ledd oppstilles det en nedre terskel for omfanget av kartleggingen. Denne skal minimum dekke 90 prosent av foretakets energibruk. Foretaket må kunne dokumentere at ikke mer enn 10 prosent av energibruken er utelatt ved tilsyn eller på forespørsel fra NVE.

I tredje ledd beskrives kravene til data som skal danne grunnlaget for kartleggingen. Dersom det ikke er data tilgjengelig som oppfyller kravene forutsettes det at den som utfører energikartleggingen beregner energibruken etter anerkjente standarder og metoder. Data fra foregående år skal brukes for å vise den historiske utviklingen, dersom slike data foreligger.

I fjerde ledd foreslås det at kartleggingen skal identifisere de viktigste tiltakene for energieffektivisering. Dette inkluderer tiltak som effektiviserer effektbruk. Fra og med den andre gangen kartleggingen gjennomføres vil det være relevant å se hen til tidligere identifiserte tiltak og vurdere om disse er gjennomført og fulgt opp. Lønnsomheten, energi- og effektbesparelsen skal beregnes for hvert tiltak. Detaljgraden i disse beregningene vil kunne justeres ut fra hvor store besparelser det er mulig å oppnå. Der det er mulig skal beregningene ta hensyn til livssyklus-kostnader.

I femte ledd foreslås det oppstilt krav om at kartleggingen skal inkludere en vurdering av den tekniske og økonomiske muligheten for tilkobling til eksisterende eller planlagt nett for fjernvarme eller fjernkjøling. Dette har sin bakgrunn i energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 nr. 7 som åpner for at en vurdering av tilknytning til fjernvarme eller kjøling kan inngå i kravene til energikartleggingen. For foretak som er lokalisert i områder med eksisterende eller planlagt nett for fjernvarme eller kjøling skal kartleggingen derfor inkludere en vurdering av den tekniske og økonomiske muligheten for kople seg til dette nettet. Fjernvarme og kjøling gir økt fleksibilitet i energisystemet og kan bidra til å redusere foretakets behov for effekt fra kraftnettet

Til § 6 Andre måter å oppfylle kravet til energikartlegging

I § 6 beskrives alternative måter å oppfylle plikten til energikartlegging. Første ledd gjelder for foretak som allerede har et sertifisert energiledelsessystem eller et miljøledelsessystem. Hvis dette innebærer en energikartlegging som innholdsmessig oppfyller kravene etter energikartleggingsforskriften vil ikke foretaket måtte gjenta energikartleggingen så lenge sertifiseringen er gyldig.

Annet ledd fritar ikke for energikartleggingsplikten, men åpner for at store foretak som har gyldig energiattest som ikke er eldre enn fire år for bygningene sine, kan bruke denne i energikartleggingen. Rapport for energikartleggingen må sendes inn i tråd med forskriften, men når det gjelder bygninger kan foretaket nøye seg med å henvise til energiattesten for bygningen(e). Det vil si at energikartlegging må gjennomføres på vanlig måte etter forskriften § 5 for andre "områder" enn bygninger.

Foretak som oppfyller kravene til energikartlegging i henhold til alternativene som følger av § 6 må rapportere dette til Enova i henhold til § 7. Dette slik at det kan dokumenteres og føres tilsyn med at energikartleggingen er gjennomført på alternativ måte.

Til § 7 Rapportering

Rapporten fra gjennomført energikartlegging i henhold til kravene i § 5, alternativt dokumentasjon som viser at kravene i § 6 er oppfylt, skal oversendes elektronisk til Enova på den måten som Enova bestemmer. Energikartleggingen er ikke gjennomført før rapporten er oversendt. Informasjon om hvem som har utført og eventuelt kvalitetssikret energikartleggingen skal inngå i rapporten.

Enova skal fortløpende gjøre rapporterte data tilgjengelig for NVE, og dette gjelder uavhengig av taushetsplikt.

Til § 8 Overføring av resultater fra energikartlegging

Energieffektiviseringsdirektivet artikkel 8 nr. 1 siste ledd krever at energikartlegginger ikke skal inneholde klausuler som forhindrer at resultatene fra energikartleggingene blir overført til en leverandør av energitjenester, forutsatt at oppdragsgiver ikke har noen innvendinger. Utgangspunktet i Norge er avtalefrihet, og det vil derfor være opp til partene å avtale om resultatene av en energikartlegging skal kunne overføres til andre. Nevnte bestemmelse i direktivet avskjærer leverandør av energitjenester fra å operere med klausuler som hindrer overføring av resultater, og overlater valget til oppdragsgiveren. Forslaget til § 8 er inntatt for å gjennomføre nevnte bestemmelse i direktivet og beskytte oppdragsgiveren, samtidig som den praktiske betydningen av denne bestemmelsen er noe uklar.

Til § 9 Kvalifikasjonskrav

Energikartleggingen kan foretas av enhver som har ingeniørkompetanse på nivå 6.2 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring med hovedvekt på energifag, og som har minimum to års erfaring fra vurdering av energibruk i foretak, energiledelse eller lignende. Andre kan utføre energikartleggingen dersom en som oppfyller kvalifikasjonskravene som nevnt foran gjennomgår, kvalitetssikrer og skriftlig bekrefter at energikartleggingen er utført i samsvar med kravene i forskriften.

Både ansatte i foretaket og eksterne aktører kan utføre energikartleggingen.

Ved forespørsel fra Norges vassdrags- og energidirektorat må foretaket kunne dokumentere at kvalifikasjonskravene etter § 9 er oppfylt.

Til § 10 Kontroll

Norges vassdrags- og energidirektorat fører kontroll med at bestemmelser gitt i forskriften kapittel 2 overholdes. Foretak skal medvirke til gjennomføring av kontroll. Dette omfatter blant annet å fremskaffe dokumentasjon og opplysninger som er nødvendige for å gjennomføre kontroll.

Til § 11 Pålegg

Norges vassdrags- og energidirektorat kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføring av forskriften §§ 4, 5, 7, 9 og § 10 annet ledd.

Til § 12 Tvangsmulkt

Ved overtredelse av §§ 4, 5, 7, 9 eller § 10 annet ledd eller pålegg gitt i medhold av § 11, kan Norges vassdrags- og energidirektorat ilegge tvangsmulkt i medhold av energiloven § 10-3.

Til § 13 Overtredelsesgebyr

Ved overtredelse av §§ 4 5 eller 9 kan Norges vassdrags- og energidirektorat ilegge store foretak overtredelsesgebyr i medhold av energiloven § 10-7. Den øvre rammen er 5 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Til § 14 Dispensasjon

Her er det foreslått en hjemmel for NVE til å dispensere fra kravene i forskriften kapittel 2. Hjemmelen er ment benyttet unntaksvis i særlige tilfeller som gir sterkt urimelig resultat. Hensynet bak bestemmelsen det søkes om dispensasjon fra, må ikke bli vesentlig tilsidesatt, og fordelene ved å gi dispensasjonen må være klart større enn ulempene. Bestemmelsen kan ikke benyttes til å gi fristutsettelse.

Forslag:

Forskrift om energikartlegging i store foretak (energikartleggingsforskriften)

Hjemmel: Fastsatt av Olje- og energidepartementet i medhold av lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 8-5 og § 10-6.

Kapittel 1. Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1 Formål

Forskriften skal fremme energieffektivitet i store foretak.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder energikartlegging i store foretak som driver økonomisk aktivitet i Norge.

§ 3 Definisjoner

Med energikartlegging forstås en systematisk kartlegging av energibruken i et foretak med sikte på å få oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. Kartleggingen omfatter bygninger, industriprosesser, transport og andre aktiviteter.

Med foretak forstås alle aktører som hovedsakelig driver økonomisk aktivitet, uavhengig av selskapsform og organisering. Aktører som driver myndighetsutøvelse regnes ikke som foretak.

Med store foretak forstås foretak som har en årlig energibruk i Norge som er minst 5 GWh i ett av de siste fire årene før en energikartlegging skal gjennomføres etter § 4.

Med foretakets energibruk forstås energi som foretaket faktureres for og bruker selv, samt egenprodusert energi som foretaket bruker selv. Det er bare energibruken i Norge som skal regnes med i energikartleggingen.

Kapittel 2. Gjennomføring av energikartlegging

§ 4 Obligatorisk energikartlegging

Store foretak skal gjennomføre en energikartlegging senest to år etter at forskriften trer i kraft, og deretter hvert fjerde år regnet fra datoen for siste energikartlegging som

skal innrapporteres i henhold til § 7. Energikartleggingen er ikke gjennomført før rapport etter § 7 er oversendt.

§ 5 Innholdet i energikartleggingen

Kartleggingen skal gi en beskrivelse av foretakets energibruk foregående kalenderår, inkludert forbruksprofiler for elektrisitet. Kartleggingen skal som et minimum være oppdelt etter drift av bygninger, drift av prosesser og transportformål, og aktuelle energibærere. Områder som er særlig energikrevende skal vektlegges.

Kartleggingen skal dekke minimum 90 prosent av foretakets energibruk.

Kartleggingen skal bygge på oppdaterte, målte, sporbare data for energi- og effektbruk, så langt dette er tilgjengelig. Dersom slike data ikke er tilgjengelige, skal energibruken beregnes etter anerkjente standarder og metoder. Dersom data fra tidligere år foreligger, skal disse brukes for å vise den historiske utviklingen.

Kartleggingen skal identifisere de viktigste energieffektiviseringstiltakene og beskrive i hvilken grad tidligere identifiserte tiltak er gjennomført. For hvert tiltak skal lønnsomheten, energi- og effektbesparelsen beregnes. Beregningene skal der det er mulig ta hensyn til livssyklus kostnader.

Kartleggingen skal inkludere en vurdering av den tekniske og økonomiske muligheten for tilkobling til eksisterende eller planlagt nett for fjernvarme eller fjernkjøling.

§ 6 Andre måter å oppfylle kravet til energikartlegging

Store foretak oppfylder kravene til energikartlegging hvis foretaket har gyldig sertifisering i et energiledelsessystem eller miljøledelsessystem som inneholder en energikartlegging som oppfylder minimumskravene i § 5.

Energikartlegging av bygninger anses som gjennomført dersom bygningen har gyldig energiattest som ikke er eldre enn fire år, og som inneholder tiltaksliste med forslag til energieffektiviseringstiltak, en økonomisk vurdering av tiltakene og prioritering mellom dem.

§ 7 Rapportering

Rapporten fra gjennomført energikartlegging, jf. § 5, alternativt dokumentasjon som viser at kravene i § 6 er oppfylt samt informasjon om hvem som har utført og eventuelt kvalitetssikret energikartleggingen, skal oversendes elektronisk til Enova SF på den måten Enova SF bestemmer.

Enova SF skal, uten hinder av taushetsplikt, gjøre rapporterte data tilgjengelig for Norges vassdrags- og energidirektorat. Rapporterte data kan brukes offentlig uten å identifisere enkeltforetak.

§ 8 Overføring av resultater fra energikartlegging

Resultatene fra energikartleggingen skal kunne overføres til leverandører av energitjenester med mindre foretaket som har fått utført energikartleggingen ikke ønsker det.

§ 9 Kvalifikasjonskrav

Energikartleggingen kan foretas av enhver som har ingeniørkompetanse på nivå 6.2 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring med hovedvekt på energifag, og minimum to års erfaring fra vurdering av energibruk i foretak, energiledelse eller lignende.

Andre kan utføre energikartleggingen dersom en som oppfyller kvalifikasjonskravene i første ledd gjennomgår, kvalitetssikrer og skriftlig bekrefter at energikartleggingen er utført i samsvar med kravene i denne forskriften.

Ved forespørsel fra Norges vassdrags- og energidirektorat må foretaket kunne dokumentere at kvalifikasjonskravene etter denne paragrafen er oppfylt.

Kapittel 3. Diverse bestemmelser

§ 10 Kontroll

Norges vassdrags- og energidirektorat fører kontroll med at bestemmelser gitt i denne forskriften kapittel 2 overholdes.

Foretak skal medvirke til gjennomføring av kontroll. Dette omfatter blant annet å fremskaffe dokumentasjon og opplysninger som er nødvendige for å gjennomføre kontroll.

§ 11 Pålegg

Norges vassdrags- og energidirektorat kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføring av §§ 4, 5, 7, 9 og § 10 annet ledd.

§ 12 Tvangsmulkt

Ved overtredelse av §§ 4, 5, 7, 9 eller § 10 annet ledd eller pålegg gitt i medhold av § 11, kan Norges vassdrags- og energidirektorat ilegge tvangsmulkt i medhold av energiloven § 10-3.

§ 13 *Overtredelsesgebyr*

Ved overtredelse av §§ 4 5 eller 9 kan Norges vassdrags- og energidirektorat ilegge store foretak overtredelsesgebyr i medhold av energiloven § 10-7. Den øvre rammen er 5 ganger folketrygdens grunnbeløp.

§ 14 *Dispensasjon*

Norges vassdrags- og energidirektorat kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra bestemmelsene i kapittel 2 i denne forskriften.

§ 15 *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft xxxx.